

μὲ παρῆκάλεσαν ἐπιμόνως νὰ τῆς ἐπιτρέψω νὰ διδάξῃ τὴν Μήδειαν. Ἀντέστην ἐπὶ τινε χρόνον φοβούμενος δι' αὐτὴν τὸν κόπον καὶ τὸ βῆρος τοῦ μέρους τούτου. Μὲ κατέπεισε τόσῳ πνευματωδῶς ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ παρυστήσῃ τὸ μέρος τοῦτο, ὥστε κατεπίσθην. Κατεπίσθη μάλιστα καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου κ. Παρρέν, πρὸς ὃν ἐκείνη ἀνεκοίνωσε τὴν σκοπὸν τῆς, καὶ ἐγένετο ἡ διανομὴ τῶν προσώπων. Ὁ Μουνέ-Σουλλὺ ἐμελλε νὰ παρυστήσῃ τὸν Ὀρφέα, ἡ κυρία Βικρέτα τὴν Κρέουταν. Ἡ Σάρρα Βερνάρδ ἐμεινε πιστὴ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς. . . . ἀλλὰ. . .

Δὲν ἤξεύρω, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν δύναμαι νὰ περνώσω κάλλιον τὴν Ὀδύσσειαν τῆς πτωχῆς μου τραγωδίας, ἢ διὰ τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης σκέψεως ἣν ἀπευθύνω τοῖς νεωτέροις μου συναδέλφοις. Ἐν τρία εἶναι τὰ ἐπαγγέλματα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, δι' ἃ ἄλλοι ἀπαιτεῖται ὑπομονή. Εἶναι τινε κηπουρὸν, ναυτικὸν καὶ συγγραφεῖα δραματικόν.

(Μελέτη Ἐρνέστου Λεγουδέ, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Μ. Π. Α.).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΜΟΤΖΕΝΙΓΟΥ*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ Σ. ΒΟΡΟΝΤΖΟΒ

Ἡ λυπηρὰ κατὰστασις εἰς ἣν περιέπεσεν ὁ κόμης Μοτζενίγος, προσληθὺς ἐνεκα τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῶν πιστῶν καὶ δικσῆμων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν, ὡς προσήνεγκε τῇ ἡμετέρᾳ αὐτοκρατορίᾳ, εἶναι ἀξία ἀναμφισβόλως τῆς προσοχῆς τῆς αὐτοκρατείας. Οὐχὶ μόνον δὲν ἀντημερίφη ἀνελόγως τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσεν ἐνεκα αὐτῆς τὸ πλεῖστον τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ πάσχει ἄχρι τοῦδε οὐκ ὀλίγον πρὸς ζημίαν τῆς τιμῆς αὐτοῦ ἀνταξίας τῆς ἐπιστημότητος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ἐπιτρέψον μοι, φίλε μου, νὰ σοι ἐκθέσω πρὸς γινῶσιν σου τὸ παρελθὸν καὶ ἐνεστὼς τοῦ δυστήνου τούτου ἀνθρώπου, τὴν θέσιν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τί ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας, ἧς ἐνεκα καὶ ἀπώλετο.

* Ἡ ἐν εἶναι ἐπιστολῆς ἀφήγησις αὕτη ἐγράφη παρὰ τοῦ διασῆμου κόμητος Σ. Βοροντζόβ ὅστις μετὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείαν τυχὼν ἀδείας ἀπουσίας μετέβη εἰς Πίσαν τῆς Ἰταλίας κατὰ τὸ 1777 ἔτος ἐνθα καὶ ἐγνώρισε τὸν κόμητα Μοτζενίγον. Ἡ βιογραφικὴ αὕτη ἐξιστόρησις ἦν ἀρμόμαι ἐκ τοῦ «Ῥωσικοῦ ἀρχείου» (1878 ἀρ. 12 σελ. 413) ἐστάλη παρὰ τοῦ κόμητος Βοροντζόβ τῷ κόμητι Ζαδαδούδσκη μεγάλως ἰσχύοντι τότε ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Αἰκατερίνης, εὐρίσκεται δὲ ἐν τῷ ἐν Μόσχᾳ ἀρχεῖῳ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἐν τῷ Ἑνετικῷ κώδικι τοῦ 1784. Ὁ κόμης Μοτζενίγος ἀκριδῶς τότε ὅτε ἐγράφη ἡ παρούσα ἦτο ἐν Ἑνεσίᾳ ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωσίας, ἀποδιδώσας περὶ τὸ 1801 ἔτος περίπου. (Σ. Μ.).

Ἡ οἰκογένεια τῶν Μοτζίενίων εἶναι ἡ ἐπισημοτάτη ἐκ τῶν τῆς Ἑνε-
 τικῆς δημοκρατίας, λόγῳ ἀρχιότητος καὶ διασημότητος τῶν μεγάλων
 αὐτῆς ἔργων· τὰ ὑπ' αὐτῆς πεπραγμένα, ὅν' ἀπάντων τῶν ἱστορικῶν ἀνα-
 γράφονται. Ὁ σύγχρονος δόγης εἶναι ὁ ὀγδοὺς τῆς δημοκρατίας ταύτης
 καὶ οὐδεμία ἑτέρα οἰκογένεια ἔσχε πλειότερους. Κατὰ τὴν δευτέραν Στυ-
 ροφορίαν ὅτε οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἑνετοὶ προδοτικῶς ἐγένοντο κάτοχοι τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως οἱ τελευταῖοι οὗτοι κατέκτησαν τὸ πλεῖστον τῆς
 Πελοποννήτου, Κρήτης, Εὐβοίας καὶ ἀπάσας σχεδὸν τὰς νήσους, ὧν ἐγε-
 νόμεθα κύριοι κατὰ τὸν παραλθόντα αἰῶνα ἐν Ἀρχιπελάγει. Μετὰ παρέ-
 λευσιν ἐτῶν πινῶν οἱ Ἕλληνες ἐκδιώξαντες τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς πρωτευ-
 ούσης αὐτῶν, ἐκ Θράκης καὶ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, συνήψαν
 τῇ Ἑνετικῇ συνθήκῃ παραχωρήσαντες αὐτοῖς πᾶν τὸ παρ' αὐτῆς ἀρπα-
 χθέν. Τότε αὕτη ὅπως ἐδραιώσῃ τὴν ἐν ταῖς χώραις ταύταις κυριαρχίαν
 αὐτῆς, ἀπέστειλεν ἐκεῖ μέρος τῶν ἀρχαίων πολιτῶν καὶ εὐπατριδῶν ἰδρύ-
 σασα ἀπανταχοῦ κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων ἀποικίας.
 Μεταξὺ τῶν εἰς Πελοπόννησον μεταναστευσάντων εὐπατριδῶν ὑπῆρξεν εἰς
 καὶ ὁ Μοτζίενιος. Οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ καὶ οἱ πρόγονοι τοῦ ἡμετέρου ἐγέ-
 νοντο ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ κύριοι μεγάλων κτημάτων, ἅτινα οὐχὶ μόνον ἐν
 τοῖς ἀρχαίοις γεωγραφικοῖς χάρταις φέρουσι τὸ ὄνομα τῶν Μοτζίενίων,
 ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦδε οὕτω ἀποκαλοῦνται, καὶ πλεῖστα ὅσαι οἰκίαι ἐν
 Κορώνῃ καὶ Μεθώνῃ ὀρίστανται μετὰ τῶν σημάτων αὐτῶν, οἵτινες μάρ-
 τυρές εἰσιν ὁ κόμης Θεόδωρος Γρηγόριεβιτς¹ καὶ ὁ στρατηγὸς Γκιεβάλ. Ἐν
 ἀρχῇ οἱ πρῶτοι μετανάσται ἐτήρησαν τὸ δυτικὸν αὐτῶν ὀρήσκειον,
 μεταγενεστέρως ὅμως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο νὰ νομιμεύωνται Ἑλλη-
 νίδας τῶν ἐπισήμων ἐγχωρίων οἰκογενειῶν, ἀπαθνήσκοντες κατέλειπον
 τέκνα ἀνήλικα, ὧν αἱ μητέρες ἐδάπτίζον αὐτὰ κατὰ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα.
 Ἡ δημοκρατία δὲν ἀπηγόρευε τοῦτο, ποθοῦσα ὅσον ἔνεστι νὰ κερδίτῃ
 τὴν ὑπὲρ αὐτῆς εἴνοιαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δι' ὃ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας
 πολλοὶ ἦσαν ἐν Ἑνετικῇ μὲν τοῦ δυτικοῦ δόγματος, ἐν Ἑλλάδι δὲ τοῦ
 ὀρθοδόξου. Τὸ αὐτὸ ἰδίως συνέβη καὶ ἐν τῇ οἰκογενεῇ τῶν Μοτζίενίων.
 Εἰς τῶν προγόνων τοῦ ἡμετέρου, ὀρθοδόξου ἤδη ὄντος, ἐνομιμύθη τὴν θυ-
 γατέρα τοῦ πρίγκιπος Τόκη, κυριάρχου τῆς Ζακύνθου. Ὁ πρίγκιψ οὗτος
 ἀπεδίωσεν ἄνευ ἀρρένων τέκνων, δι' ὃ ἡ περιουσία αὐτοῦ περιήλθεν εἰς τὴν
 θυγατέρα του. Ἀλλ' ἡ ὥραία αὕτη νῆσος ἐπέτυρε τὴν προσοχὴν τῆς Ἑ-
 νετίας. Δι' ὃ κατέκτησεν αὐτὴν κατὰλείψασα τῷ νομίμῳ αὐτῆς κληρο-
 νόμῳ κτήματά τινα ἰδιαιτέρως τοῦ ἀποδιώσαντος πρίγκιπος, ἅτινα κατέχει
 ἄχρι τοῦδε ἐκεῖνος περὶ οὗ γράφω τὴν παρούσαν, καὶ ἅτινα παρεῖχον αὐτῷ
 εἰσόδημα πρὸ τῆς προσωποκρατήσεως αὐτοῦ ἐξ ἐννέα μέχρι δέκα χιλιά-
 δων ρουβλίων νῦν δὲ οὐδὲ ὀβολόν. Ὅτε ὁ Σουλτάνος Βαγιαζήτ ἐξεδιόξεν

ἄλοσχερῶς τοὺς Ἑνετοὺς ἐκ Πελοποννήσου, ἡ δημοκρατία παρεχώρησεν ἅπασιν τοῖς ἀπολέσασιν τὰς γαίας αὐτῶν, ἄλλας γαίας ἐν Κρήτῃ ἔνθα οἱ Μοτζενίγοι ἔλαβον τὰς παρὰ τῇ Ρεθύμνῳ διασήμεους, ἃς κατεῖχον μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν κατακτήσεως τῆς νήτου ταύτης μεθ' ἧς μετηνάστευσαν εἰς Ζάκυνθον. Ὅσοι ἐκ τῶν εὐπατριδῶν Ἑνετῶν ἐτήρησαν τὸ δυτικὸν δόγμα, ἐπέστρεψαν εἰς Ἑνετίαν, ἔνθα οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἀπολαύουσι προνομίων καὶ κυριαρχικῶν δικαιωμάτων. Οἱ τῆς Ἑνετίας Μοτζενίγοι ἐπανειλημμένως προέτρεψαν τοὺς Ζακυνθίους Μοτζενίγους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ πατριὸν αὐτῶν δόγμα, ἀλλὰ μάτην. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι καὶ τοὶ ἀπώλεσκιν τὰ κτήματ' αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι, δὲν ἀπώλεσαν ὁμῶς καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς συμπάθειαν, τὴν πίστιν καὶ τὸ σέβας τοῦ ἐν ταῖς χώρῃς ἢ ταῖς νήσοις ταύταις λαοῦ. Ἀνάδοχος τοῦ ἡμετέρου Μοτζενίγου ὑπῆρξεν ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ δόγης καὶ ἱππότης Σοβοιογκράνδης. Οὗτος ἐξητήσατο παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἡμετέρου Μοτζενίγου ἵνα ἀναδεχθῇ αὐτὸν ἐν Ἑνετίᾳ ὃ καὶ ἔπραξεν ἀναθρέψας αὐτὸν μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσιν ἐτῶν, προσπαθὼν καὶ νὰ τον πείσῃ ν' ἀσπασθῇ τὸ τῶν δυτικῶν δόγμα.

Βλέπων ἐπὶ τέλους ὅτι ἔνεκα τοῦ θρησκευματος αὐτοῦ ἦτο ἀναγκασμένος νὰ μένῃ ἀργός, μὴ δυνάμενος νὰ καθέξῃ θέσιν ἐπαξίαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν ξένῃ χώρᾳ, παράδειγμα ἔχων τὸν θεῖον αὐτοῦ, ὅστις ὑπηρετήσας παρὰ τῷ δουκὶ τοῦ Ἀννοδέρου. Ἐνεκα τῆς ὁμοδοξίας πάντοτε ἐπόθει νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν Ῥωσίᾳ, ἀμοιρῶν ὁμῶς σχέσεων παρ' ἡμῖν, ἐφοβεῖτο ἀποτυχίαν καὶ ματαίαν ὁδοιπορίαν. Ἐν τούτοις διὰ πᾶσαν περίπτωσιν ἔλαβεν ἀπόλυτον ἄδειαν νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν ξένῃ χώρᾳ. Ταχέως ὁμῶς οἰκογενειακοὶ λόγοι ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ καταλίπῃ πᾶσαν τοιαύτην ιδέαν, νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον καὶ διαμείνῃ ἐπὶ τινὰ ἔτη ἐκεῖ διαρκῶς. Μετὰ ταῦτα ἐν ἔτει πρὸ τοῦ μετὰ τῆς Πύλης ἡμετέρου ἀγῶνος, εὗρίσκετο ἐν Ἑνετίᾳ προτιθέμενος καὶ πάλιν νὰ ζητήσῃ ὑπηρεσίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰδίως ἐπέστρεψεν ἐκ Ῥωσίας ὁ Μαρούτζης¹ μετὰ σπουδαίου βαθμοῦ καὶ πρᾶσῆμου. Τότε ἤρξατο ὁ Μοτζενίγος σκεπτόμενος ὅτι ἐὰν μεταβῇ εἰς Πετρούπολιν ἐπιστρέψει μεθ' ἥττονος βαθμοῦ τοῦ Μαρούτζη ὅστις ἦτο πολὺ κατώτερος αὐτοῦ τὴν τε καταγωγὴν καὶ τὰ λοιπά, τοῦτο θέλει προσβάλλῃ τοὺς οἰκείους καὶ ὁμωνύμους αὐτῷ καὶ ἐπιφέρει αὐτῷ ἐν τε τῇ Ζακύνθῳ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι αἰσχος καὶ χλεύην. Ἀνέβλεψε λοιπὸν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ σκεφθεὶς ὅτι δὲν ἤρμοζεν ἡδὴ τῇ ἡλικίᾳ του νὰ ἐπιδιώκῃ τύχην ὡς νεανίας· ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ οἷκαδε πρὸς ἀνατροφὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὃν ἐσκόπει νὰ κατατάξῃ κατόπιν, εἰς τὴν Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν.

Εὗρισκόμενος ἐν Ζακύνθῳ ἔμειθε περὶ τῆς διαρρήξεως τῶν μετὰ τῆς

¹ Ἀντιπρόσωπος τῆς Ῥωσίας ἐν Ἑνετίᾳ περὶ αὐτοῦ ἴδε τὰς ἐν τῷ Παρνασσῷ καταχωρισθείσας, ἐπιστολὴν Ταμάρα, τὸ 2ον αὐτῆς μέρος καὶ τὴν εἰσαίαν σημείωσιν.

Πύλης σχέσεων ἡμῶν, ἐπειδὴ ὁμοῦ οὐδέποτε εἶχεν ὑπηρετήτη ἐν τῷ στρατῷ, οὐδὲ καὶ νῦν σκεφθῆ ἡδύνατο περὶ στρατιωτικῆς ἐν Ῥωσίᾳ ὑπηρεσίας, τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον οὐδ' ἐφικντάζετό τις τότε ὅτι ὁ Ῥωσικὸς στόλος ἤθελεν ἐμφανισθῆ ἐν Ἀνατολῇ. Διήγε λοιπὸν οὕτως ἡσύχως, ὅτε πρὸς δυστυχίαν αὐτοῦ ἡγκυροβόλησεν αἰφνης ἀπέναντι τῶν κτημάτων αὐτοῦ ἀκριβῶς ἡ πρώτη Ῥωσικὴ φρεγάτα φέρουσα φορτίον πολεμοφοδίων διὰ τὸν στόλον εἰς τὴν εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατεῖαν. Ἡ φρεγάτα αὕτη ἀπομακρυνθεῖσα ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Μυχῶνος περιεπλανήθη ἐν χώρῃς ἀγνώστοις τοῖς ἡμετέροις ναυτικοῖς, στερουμένοις τῶν ἀναγκαίων γεωγραφικῶν χαρτῶν, πρῶτόν εἰδημόνων τῶν λιμένων, ἄνευ οὐδεμιᾶς συστάσεως καὶ πάσχουσα τὰ μύρια (καθ' ὅτι ὁ Ἑνετὸς διοικητὴς ἀπηγόρευσε τὴν ἀποδίδοσιν τοῦ πληρώματος καὶ πᾶσαν τῶν κατοίκων μετὰ τῆς φρεγάτας σχέσιν). Ἐπὶ ἐπομένῃ τῆς ἀφίξεως αὐτῆς ἡ φρεγάτα προσήραξεν ἐπὶ βράχου καὶ ἤθελεν ἀναμφιβόλως ἀπολεσθῆ, καθ' ὅτι τὸ ὕδωρ ἤδη ἤρξατο νὰ εἰσρέῃ. Τότε ὁ κόμης Μοτζενίγος ἕνεκα τοῦ ὁμοδόξου καὶ τῆς πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν ἀφοσιώσεως αὐτοῦ ἐναντίον πάσης ἀπαγορεύσεως, ἀπέστειλε πλείονας τῶν 300 ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ μετὰ λέμβων καὶ ἐπιδοξίων ὁδηγῶν, οἵτινες ἐργασθέντες περὶ τὰ δύο ἡμερονύκτια μετὰ πολλῶν κόπων καὶ μόχθων ἀνελπίστως σχεδὸν ἔσωσαν τὸ πλοῖον καὶ ὠδήγησαν εἰς τὸν λιμένα, ἔνθα ὁ Μοτζενίγος παρέσχε πάντα τὰ χρειώδη τῷ πληρώματι, καὶ κατέπεισε τὸν διοικητὴν διὰ ἱκεσιῶν καὶ δώρων νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐν Ζακύνθῳ ἐπισκευὴν τοῦ πλοίου. Ὁ πλοίαρχος, οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἄπαν τὸ πλήρωμα ἐθεώρουν τὸν Μοτζενίγον σωτῆρα αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἐκ Ζακύνθου ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐπρομήθευσεν αὐτοῖς γεωγραφικοὺς χάρτας καὶ ὁδηγούς. Ὁ κόμης Ἀλέξιος Γρηγόριεβιτς¹ μαθὼν περὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρεγάτας ἐκείνης περὶ τοῦ γεγονότος τούτου, καὶ μαθὼν παρ' ἀπόντων τῶν Ἑλλήνων ὅποιαν πίστιν χαίρει ὁ Μοτζενίγος ἐν Ἑλλάδι, Ἀλβανίᾳ καὶ Δαλματίᾳ, ἀπέστειλεν αὐτῷ ἐπιστολὴν εὐχαριστήριον, προσκαλὼν νὰ καταταχθῇ ἐν τῇ Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ καὶ μένων ἐν Ζακύνθῳ, νὰ βοηθῇ τὸν στόλον παντοιοτρόπως, καὶ χορηγῇ αὐτῷ τὰς ἀναγκαίας εἰδησεις περὶ παντὸς ὅ τι ἤθελε συμβῆ ἐν ταῖς ἐχθρκαῖς πλησιόχωροις ἐπαρχίαις καὶ ἀλλοχοῦ ἔνθα ἔχει σχέσεις, ὑποσχόμενος αὐτῷ βαθμοὺς καὶ ἀμοιβὰς ἀπονειμηθησομένους αὐτῷ περὶ τῆς αὐτοκρατείας, καὶ συγχρόνως πέμπων αὐτῷ δίπλωμα τοῦ βαθμοῦ συνταγματάρχου εἰς ὃ προεβιβάζετο. Μεγάλως ἐξέπληξεν αὐτὸν τοῦτο, καὶ ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἔγγραφον ὡς ἀδελφῆς τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ὑπηρετήτῃ ὡς πολιτικὸς καὶ οὐχὶ ἔχων τοσοῦτον ἄνημον βαθμόν, ἀναμνησκόμενος τοῦ Μικρούτζη. Καθ' ὅτι ἔστω καὶ ἀντισυνταγματάρχου βαθμὸς ἡδύνατο νὰ δελεάσῃ αὐτὸν νεανίαν, οὐχὶ ὁμοῦ καὶ τεσσαρακονταεταστῇ ἤδη ἄν-

δρα. Μὴ θέλων ὁμῶς νὰ δυσχερστήσῃ ἄνθρωπον ἀθῶον ὅλως, εὐελπιστῶν δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξιος Γρηγόριεβιτς (Ὁρλόβ) δὲν θέλει λείψῃ σπινιστῶν αὐτὸν τῇ κυβερνήσει, ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι εὐγνωμονεῖ αὐτῷ οὐχὶ διὰ τὴν βαθμὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐκαιρίαν ἣν παρέχει αὐτῷ ὅπως καταδείξῃ τὴν ἄκραν προθυμίαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατείας ἐκείνης ὑπὲρ ἧς ἦτο πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν τε καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἅπασαν, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦδε θέλει ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν ἰδιαιτέραν ἐργασίαν ὅπως ἐνασχοληθῇ εἰς τὰς τοῦ κόμητος παραγγελίας. Τότε ἤρξαντο δίδοντες αὐτῷ ἀμφοτέρω οἱ κόμητες καὶ ὁ Σπυρίδον παντοίως παραγγελίας, τὴν προμήθειαν πάντων τῶν χρειῶν τῶν εἰς Ζάκυνθον προσορμιζομένων πλοίων τοῦ ῥωσικοῦ στόλου, ἤρξαντο αἰτοῦντες παρ' αὐτοῦ ὁδηγούς, γεωγραφικοὺς χάρτας, τοπογραφικὰς ἐκθέσεις τῶν παντοίων ἐχθρικῶν χωρῶν, ἐζήτουν ἀκριβεῖς ἐκθέσεις περὶ τῶν προπαρασκευῶν τῶν Ὀθωμανῶν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις, ἐν αἷς ὤφειλε νὰ διατηρῇ κατασκόπους ἐν Πελοποννήσῳ, Δουλιτζίῳ, Κρήτῃ καὶ Τύνιδι, ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀνανεώσῃ τὰς ἀρχαίας αὐτοῦ σχέσεις ἐν Χειμάρρῃ, Ἀλβανίᾳ καὶ Αἰλμυτίᾳ, ἐνθα οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ἔχαιρον μεγίστην πίστιν, ἣν καὶ αὐτὸς ἄχρι τοῦδε καὶ τοι δυστυχῶν χεῖρει. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐπαρχιῶν πλείονας τῶν πεντακισχιλίων ἐνόπλων ἀνδρῶν κατέπεισε κατὰ διαφόρους ἐποχὰς νὰ ἄρῳσι τὰ ὅπλα καὶ μετήγαγεν ἐπὶ τοῦ στόλου, κηδόμενος ἐπὶ τοσοῦτον τοῦ συμφέροντος τῆς κυβερνήσεως, ὥστε ἡ προσαγωγή αὐτῶν οὐδεμίαν δαπάνην συνεπήγαγε διότι δὲν ἐδίδετο αὐτοῖς οὐδ' αὐτὴ ἡ μισθοδοσίᾳ μέχρι Πύργου, ἐνῷ οἱ λοιποὶ κύριοι εἰς πάντα Ἑλληνικῇ, Ἀλβανικῇ ἢ Αἰλμυτικῇ οὐκ ἐπὶ τῇ προσηγόνῃ μέχρι τῆς εἰς τὸν στόλον ἀφίξεως, ἐπλήρονον οὐχὶ ἔλασσον τῶν ἐζήκοντα ῥουβλίων.

Αἱ πληροφορίες αἷς ἀνεκοίνου περὶ τῶν ἐξοπλισμῶν τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν τοσοῦτον ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς, ὥστε οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἐγίνωσκε καὶ ἠδύνατο καὶ νὰ πιστεύσῃ ὅτι κατὰ τὴν ἀναγκασμένην οἱ Δουλιτζίνοι καὶ ἡ τῆς Τύνιδος κυβέρνησις ἠδύναντο νὰ συνθηκολογήσωσι τῇ Πύλῃ καὶ ἐξοπλίσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλείονας φρεγάτας καὶ πλοῖα, καὶ συνεννοούμενοι μετὰ τῆς τρίτης μοίρας ἦν ἀνέμενον ἐκ Κρήτης νὰ διευθυνθῶσι κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Νάουσαν, λιμένα τῆς Πάρου, ἐνθα οἱ ἡμέτεροι ἐλιμενίζοντο ἐν πληρεστάτῃ ἡσυχίᾳ, ἐπὶ τῇ βάρει τῆς ἀναγκαστικῆς καὶ ἐνθα ἤθελον ἀφεύκτως καταστρεφῇ ὡς οἱ Τοῦρκοι παρὰ τῷ Τζεσμέ. Ἀλλ' ὁ κόμης Μοτζενίγος αὐθωρεῖ ἐγνωστοποίησε περὶ τε τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν καὶ κατέδειξεν ὅτι ἐπὶ πάντας εἶνε νὰ ὁδεύσωμεν κατὰ τοῦ Δουλιτζίου ἐνθα τὸ πλεῖστον τῆς ἐχθρικῆς μοίρας ἠθροίζετο. Συνεπεία τούτου ἐστάλη ναυτικὴ μοῖρα, ἥτις διετάχθη νὰ διέλθῃ τῆς Ζακύνθου ὅπως λάβῃ λεπτομερεῖς ὁδηγίας παρὰ τοῦ Μοτζενίγου. Οὗτος παρέσχε αὐτῇ πάντα τὰ χρειώδη, ἔδωκεν ὁδηγούς, ἐμπείρους τῶν λιμένων ἐκείνων καὶ ἀνῆγγειλεν ὅτι πρέπει νὰ σπεύδωσιν. Ἡ ἐν λόγῳ ναυτικὴ ἡμῶν μοῖρα

ἔτυχεν αἰσίως τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, καθ' ὅτι συναντήσασα τοὺς Δουλιζινίους, συνῆψε νχυμαχίαν ἐκδιώξασα αὐτοὺς μέχρι Πατρῶν ἀπέναντι τοῦ λιμένος τῶν ὁποίων συνήφθη ἑτέρα νχυμαχία, καθ' ἣν 17 τῶν μεγίστων ἐχθρικών πλοίων κατεστράφησαν καὶ τὰ λοιπὰ 11 ἔσπευσαν νὰ ζητήσωσιν ἄστυλον ἐν τῷ λιμένι τῆς ῥηθείσης πόλεως ὑπὸ τὴν ἄμυναν τοῦ φρουρίου αὐτῆς. Οἱ Τυνήσιοι ἀκούσαντες τὸ ἀπευκτικόν τοῦτο, οὐδὲ κἄν ἐτόλμησαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν.

Ἴδου αἱ ὠφέλιμοι πληροφορίες ἃς μετέδωκεν οὗτος τῷ στόλῳ. Μετεβίβαζε τοῖς ἡμετέροις οὐχὶ μόνον τὰ συμβαίνοντα ἐν ταῖς ἐμέροις ἐπαρχίαις τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει καθ' ὅτι αἰετοτε ἐκέκτειτο σχέσεις μετὰ τοῦ παρὰ τῇ Πύλῃ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑνετίας. Ταῦτοχρόνως δὲ ἠδύνατο ν' ἀγγέλλῃ καὶ τὰ ἐν τῇ βουλῇ τῆς Ἑνετίας διαπρακτούμενα. Δι' ὃ καὶ ἐλάμβανεν εὐχαριστηρίου ἐπιστολάς παρὰ τε τοῦ κόμητος καὶ τοῦ Σπυρίδου, ἐν αἷς ἀναφέρεται περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἀνέγνωσα ἐν μίᾳ τὰ ἐξ ἧς: «Σὺ εἶσσι ὁ σωτὴρ ἡμῶν, σὺ ὁ πιστὸς ἡμῶν φύλαξ· ἐνεκα τῆς ἀγρόπνου ἐπιμελείας σου δικτελοῦμεν ἐν ἡσυχίᾳ μὴν ἀμφιβάλλετε περὶ τῶν ἀμειβῶν ἐπαξίως τῶν ὑπηρεσιῶν σας».

Οἱ Ἑνετοὶ φοβούμενοι τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν συνήθειαν, ἡμᾶς δὲ ἔτι πλέον, διότι ἅπαντες οἱ ἐν Ἀνατολῇ καὶ Δαλματίας ὑπήκοοι αὐτῶν εἰσὶν ἐμύδοχοι ἡμῖν καὶ τοσοῦτον ἀφροσιωμένοι, ὥστε περιφρονοῦντες φανερώς τὰ διατάγματα τῆς δημοκρατίας ὑπετάσσοντο τοῖς ἡμετέροις ὑποφέροντες ἐκ τούτου τὰ πάνδεινα, ἤρξαντο ὑποπτέοντες τὸν κόμητα Ματζενίγον καὶ καταδιώκοντες αὐτόν. Ἦτο ὁμῶς δύσκολον, καθ' ὅτι εἶχεν ἀνγγεῖλει ἤδη τῷ διοικητῇ ἐκ προτέρου ὅτι εὕρισκεται ἐν ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, ὑπέδειξε τὸ ἔγγραφον τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ καὶ ἔλαβε διαταγὴν νὰ μένῃ ἐν Ζακύνθῳ πάντοτε λόγῳ ὑπηρεσίας τοῦ στόλου, δι' ὃ καὶ κατέλειπον αὐτὸν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀνενόχλητον. Ὁ κόμης Ἀλέξιος Γρηγόριεβιτς ἐνετείλατο αὐτῷ νὰ δέχεται ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἐκείνους τοὺς δυστήνους Πελοποννησίους οἵτινες φεύγοντες τὴν ἐκδίωξιν καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Ὀθωμανοῦ ἀσκηνοῦντο εἰς Ζάκυνθον. Τότε τὸ πρῶτον ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ ιδέα, περὶ ἧς ἀπέστειλε σχέδιον τῷ κόμητι περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν τέκνων αὐτῶν εἰς Ῥωσίαν πρὸς ἐκπαίδευσιν, δι' αὗ ἠθελεν ἐδραιωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ μετὰ τῆς Ῥωσίας καὶ Ἑλλήνων σχέσις, ὃ καὶ ἐγένετο. Μὴ ἀρκούμενοι ὁμῶς εἰς τοῦτο ἐκτὸς τῶν ἐν Ζακύνθῳ τέκνων τῶν φυγάδων, ἀπέστειλεν ἔτι πιστοὺς ἄνδρας εἰς Πελοπόννησον καὶ Ἀλβανίαν, ἐνθα δύναμις τῆς ἐμπιστοσύνης ἣν ἔχουσιν αὐτῷ τε καὶ τῇ οἰκογενείᾳ αὐτοῦ οἱ ἐγγχώριοι χριστιανοί, ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ κρυφίως πολλὰ τῶν δυστήνων τούτων παιδίων ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν τῶν Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἐκράτουν αὐτὰ ἀντὶ ὀμήρων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηρέθισε μεγάλως τοὺς πασάδες καὶ τὴν Πύλιν, ἥτις ἀπειλοῦσα ἀπήτει παρὰ τῆς δημοκρατίας τὴν ἐπι-

στροφήν τῶν ἀπαχθέντων καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ κόμητος Μοτζενίγου, ὡς ὑπηκόου τῆς Ἑνετίας· ἀλλ' οὗτος εἶχε προφθάσει ἤδη νὰ σώσῃ τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἐκ τοῦ κινδύνου, πέμψας αὐτοὺς ἐγκαίρως ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πλοίων, τοῖς Ἑνετοῖς δὲ ἀπήντησεν ὅτι εὐρισκόμενος ἐν τῇ βασιλικῇ τῆς Ῥωσίας ὑπηρεσίᾳ, κράτους τὸ ὁποῖον ἐκέρυξε κατὰ τῆς Τουρκίας ἀγῶνα, πράττει πᾶν ὃ τι διατάξωσιν αὐτῷ οὐδόλως εἰς τοῦτο πταίων.

Κατήντησε δὲ τοσοῦτον ἀφόρητος τοῖς Ἑνετοῖς ὥστε ἐζήτουν παντοιοτρόπως ν' ἀπολυτρωθῶσιν αὐτοῦ καὶ ἐχάρησαν μέγας ἐπὶ τῷ γεγονότι τούτῳ, εὐρόντες αἰτίαν εὐλογοφκνῇ δι' ἐξορίαν· φοβούμενοι ὅμως τὸν ἡμέτερον στόλον δὲν ἀπεφάσιζον νὰ πράξωσι τοῦτο. Ἡ κυβέρνησις ὑπεκρίθη ὅτι οὐδὲν γινώσκει, περὶ τῆς τῇ Ῥωσικῇ κυβερνήσει ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ὅτι δῆθεν ὁ τῆς Ζακύνθου διοικητῆς οὐδὲν περὶ τούτου ἀνήγγειλε καὶ ἤρξατο νὰ διχιδίδῃ ὅτι ὁ κόμης Μοτζενίγος εἶναι ἀντάρτης, δὲν ὑπακούει τοῖς διατάγμασι τοῦ τῆς Ζακύνθου διοικητοῦ καὶ ἐγείρει ἐριδας μεταξὺ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς Πύλης. Ὁ διοικητῆς ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας ἤρξατο ἀπειλῶν αὐτὸν καὶ λέγων ὅτι ἐὰν δὲν ἀπέλθῃ θέλει πάθῃ τὰ πάνδεινα· ἐπὶ τέλους βλέπων ὅτι ὁ κόμης Μοτζενίγος δὲν ἀναχωρεῖ, ἤρξατο ἀποστέλλων ἀνθρώπους ἵνα μεταπείσωσιν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν νῆσον προσθέτοντες ὅτι ἡ κυβέρνησις δυσκνατχετεῖ λίαν κατὰ τῆς ἐν Ζακύνθῳ διαμονῆς αὐτοῦ ἐξ οὗ δύνανται νὰ πάθῃ. Τότε ὁ κόμης Μοτζενίγος ἀνήγγειλε τῷ κόμητι Ὁρλόβ ὅτι ἡ ὑπόθεσις αὕτη προσλαμβάνει ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα καὶ ὅτι ἐνεκ τῆς θέσεως ἐν ᾗ εὐρίσκεται ἀδυνατεῖ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ φανῇ αὐτῷ χρήσιμος μένων ἐν Ζακύνθῳ. Δυστυχῶς ὅμως ἐβράδυνεν ἡ ἀπάντησις, οἱ δὲ Ἑνετοί, ἀπολέσαντες πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ λησμονήσαντες πᾶν πρὸς τὴν Ῥωτικὴν ὀφειλόμενον σέβας, ἐπροσωποκράτησαν αὐτόν. Συνέβη δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐξῆς: Ἐπειδὴ ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Ζακύνθου εἰσὶν ὀρθόδοξοι καὶ ἀρσιωμένοι τῷ κόμητι Μοτζενίγῳ, ὁ διοικητῆς φοβούμενος τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ διαδηλώσεις αὐτῶν, ἀπέστειλεν ἀντισυνταγματάρχην τινὰ μετὰ 400 στρατιωτῶν ἐνόπλων· ἀλλ' ὁ λαὸς ὅστις πάντοτε ἐκεῖ ὀπλοφορεῖ καὶ εἶναι ἀνδρειότερος τῶν ἀνδρῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν τῆς δημοκρατίας, περιεύκλωσεν αὐθωρεὶ τὸν οἶκον τοῦ κόμητος Μοτζενίγου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ λυτρώσῃ τὸν αἰχμάλωτον διασπῶν τὴν γρχμὴν τοῦ ῥηθέντος στρατιωτικοῦ σώματος. Ὁ συνταγματάρχης ἐφοβήθη τοῦτο μέγας· ὁ δὲ κόμης βλέπων ὅτι περικυκλοῦται ὑπὸ στρατιωτῶν, οἵτινες κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἠδύναντο νὰ φονεύσωσιν αὐτόν, ἠναγκάσθη ἐξελθὼν ἐπὶ τοῦ ἐξώστρου νὰ καταπείσῃ τὸ πλῆθος ὅπως μὴ παρεμβάλλῃ προσκόμματι τῇ κυβερνήσει, οὐδόλως περὶ αὐτοῦ κηδόμενον· καθ' ὅτι ὡς ὑπάλληλος τῆς Αὐτῆς Μεγκλειότητος, εὐελπιστεῖ ἐπὶ τῇ προστασίᾳ αὐτῆς. Μετὰ πολλοῦ κόπου ἐπὶ τέλους κατέπεισε τὸ πλῆθος. Εἰς εὐγνωμοσύνην τούτου ὁ ἀντισυνταγματάρχης μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν

καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐλεηλάτησαν ἔπασαν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἄρπάσαντες σκεύη ἀργυρᾶ, χρυτᾶ καὶ ἀδαμάντινα κοσμήματα, τὰ πάντα ἐν ἐνὶ λόγῳ· προσθετόν δὲ εἰς ταῦτα ὅτι ἡ σύζυγός του κατὰ τὴν προσωποκράτησιν τοῦ κόμητος τοσοῦτον ἐφραβήθη ὥστε εἶναι πικράλυτος ἄχρι τοῦδε.

Τὸν κόμητα Μοτζενίγον ἀπήγαγον εἰς Κέρκυραν, ἐγκαθιέρξαντες ἐν τῇ εἰρκτῇ τοῦ φρουρίου, ἐνθα διέμεινεν ἐπὶ 8 μῆνας, καὶ ἐνθα ἤθελον βεβαίως ἀπαγγονίσῃ αὐτόν, δι' ὃ ἀνέμενε καθ' ἐκάστην τὴν θάνατον. Γράψας δὲ τὴν διαθήκην αὐτοῦ δι' ἧς ἀνέθετε τὰ δύστηνα τέκνα του τῇ προστασίᾳ τῆς Αὐτοκρατορίας, καθικέτευε τὸν ἱερέα τοῦ φρουρίου, ὅστις ἠδυνάτει ν' ἀνελθῇ αὐτῷ τὴν ἐν λόγῳ χάριν, νὰ πέμψῃ αὐτὴν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς Ῥωτίαν. Ἐσώθη ὁμοῦ χάρις τῷ ναυάρχῳ Σπυρίδῳ.

Ἐνταῦθα σημειωτέον ὅτι ὁ κόμης Μοτζενίγος, προβλέπων τὸν κίνδυνον ἔσπευτεν ἅπαντα τὰ ἔγγραφα του πρὸ ἡμερῶν εἰσέτι νὰ πέμψῃ κρυφίως εἰς μίαν τῶν ἐξοχικῶν οἰκιῶν αὐτοῦ, καὶ ὅτι τῇ παρχμονῇ τῆς προσωποκρητήσεως αὐτοῦ ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ ναυάρχου λίαν φιλικὴν ἐν ἣ οὕτως ἐδίδεν αὐτῷ διαφόρους παρηγγελίας ἀφορώσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ ἐπιστολὴ ἀκριβῶς αὕτη περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ ἀνωτέρου ἀντισυνταγματάρχου καὶ ἐστάλη εἰς Ἑνετικὴν ἐνθα ἤρξαντο φοβούμενοι ἤδη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βίρας ἐκείνης· δι' ὃ ἡ βουλὴ ἀνέθεσε τῷ ἐν Ἀγκτολῇ στρατηγῷ αὐτῆς Ρενιέρῃ νὰ πέμψῃ τῷ Σπυρίδῳ τὸν αὐτὸν ἀντισυνταγματάρχην κομιστὴν ἐπιστολῆς ἐχούσης ὧδε: «Ὁ κόμης Μοτζενίγος πολίτης τῆς δημοκρατίας ὢν, ἐταπείνασε, δι' ὃ καθιέρχθη ἐν τῷ δεσποτηρίῳ· ἀλλ' ὅπως διαδίδεται εὐρίσκεται ἐν Ῥωσικῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐὰν ἔχῃται τοῦτο ἐπομένως ἀληθείας καὶ ὁ κύριος ναύαρχος ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, θέλει αὐθωρεὶ ἀπελευθερωθῇ».

Ὁ ναύαρχος Σπυρίδῳ, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀναγγεῖλαι τῷ ἡμετέρῳ ἀνακτοβουλίῳ τὴν προσωποκράτησιν ταύτην καὶ παποιθῶς ὅτι τοῦτο συνωδᾷ τῇ ἀξιοπρεпеῖᾳ τῆς αὐτοκρατορίας, οὐχὶ μόνον θέλει αἰτήσῃ τὴν ἀποφυλάκισιν αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ πρέπουσαν ἱκανοποίησιν ἐν εἰδῇ αἰτήσεως, συγγνώμης ἢ τιμωρίας τοῦ διοικητοῦ, δὲν ἐτόλμησε νὰ δεχθῇ τὸν κόμητα Μοτζενίγον καὶ ἀπῆντησε λίαν φρονίμως ποιῶν, ὅτι οὐδὲ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ πίστιν ὅτι ἡ δημοκρατικὴ διακρινομένη ἔκπαλαι ἐπὶ τῇ ἐχεφροσύνῃ αὐτῆς ἠθέλει ἐπιτρέψῃ ἄνευ διαταγῆς αὐτῆς ὁ στρατηγὸς νὰ διατάξῃ τὸν ὑποδεέστερον αὐτῷ διοικητὴν τῆς Ζακύνθου νὰ προσωποκρητήτῃ τὸν κόμητα Μοτζενίγον ἐναντίον τοῦ διεθνοῦς δικαίου, πληρεξούσιον ἀξιωματικὸν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ῥωσίας, ὅστις συμφώνως ταῖς ἐπισήμαις αὐτῆς διαταγαῖς ἐξεπλήρου χρεὴν Ῥώσου ἐν Ζακύνθῳ ἀντιπροσώπου· καὶ ὅτι ἀπορεῖ μεγάλως ὅτι νῦν ἰδίως ἔχουσιν ἀμυβολίας περὶ τῆς ἐν Ῥωσικῇ ὑπηρεσίας διαμονῆς αὐτοῦ, ἐνῷ πρὸ τούτων ἤδη ἐτῶν κατὰ σειράν αὐτοὶ οὗτοι οἱ διοικηταὶ τῆς Ζακύνθου, αὐτῷ ὡς πληρεξουσίῳ τοῦ στόλου ἀπετείνοντο

κατὰ διαφόρους περιστάσεις. Φοβούμενος ὅμως ὁ νυάρχος Σπυρίδου μήπως δηλητηριάσωσι τὸν δεσμώτην (ὅπερ πολλάκις συνέβη ἐν Ἑνετίᾳ), διέταξε τὰ ἡμέτερα πλοῖα νὰ κακοποιήσωσι πυντοιοτρόπως τὰ τῆς Ἑνετίας ἐμπορικὰ καὶ κρατοῦνται αὐτὰ νὰ τὰ προσάγωσιν εἰς Πάρον ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι προμηθεύουσι τοῖς Τούρκοις πολεμφοδία. Ὁ ἐν τῇ Ἀνατολῇ στρατηγὸς Ἐνιέρη ἀπετάθη περὶ τούτου πρὸς τὸν νυάρχον Σπυρίδου, ὅστις ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲ κὼν ἀκούειν θέλει δώτη μέχρις οὗ δὲν λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦ κόμητος Μοτζενίγου. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἕνεκα τοῦ περὶ δηλητηριάσεως φόβου ὃν εἶχε, διέδωκε ψευδῶς, ὅτι πᾶν τὸ συμβησόμενον τῷ δεσμώτῃ θέλει συμβῇ καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις Ἑνετοῖς οὓς ἐκρατοῦμεν, ὅπερ τοσοῦτον ἐρόβισε τὴν βουλήν, ὥστε ἔσπευσε ν' ἀπολύσῃ τὸν κόμητα, ἀναγγείλασα αὐτῷ συνάμα ὅτι ἐπὶ ἀπειλῇ θανάτου ἀπαγορεύεται αὐτῷ ἢ ἐν τοῖς ὄριοις τοῦ κράτους διακμονή. Καὶ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐν τούτοις εὐρισκόμενος ὁ κόμης ἕνεκα τοῦ ζήλου καὶ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ, καὶ οὐδ' αὐτῆς τῆς ἀφανισθείσης περιουσίας αὐτοῦ φειδόμενος, εὔρε μέσον νὰ προσενέγκῃ ὑπηρεσίας τῷ στόλῳ ὡς ἐὰν εὕρισκετο ἐν Ζακύνθῳ· καθ' ὅτι ἐξαγοράσας τοὺς φρουροῦντας αὐτὸν ἀξιωματικούς, ἤρξατο ἀνταποκρινόμενος μετὰ τῶν γνωρίμων αὐτῷ πλουσίων Κερκυρίων, οἵτινες ἐχορήγουν αὐτῷ δάνεια δι' ὧν ἐξηγόραζε τοὺς ἀξιωματικούς, καὶ τοιοῦτοτρόπως εἶχε τὸ μέσον ν' ἀναγγέλλῃ τὰ πάντα τῷ νυάρχῳ, ὅστις εὕρισκεται νῦν ἐν Πετροπόλει θυνάμενος νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τοῦτο.

Σοὶ ἐξέθεσα ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ. Γνώρισον λοιπὸν νῦν τί ἀπώλεσεν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἐν τῷ διαστήματι ἐπὶ τῶν τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ δὲν ἔλαβεν οὐδὲ ὁβολὸν μισθοῦ ἢ ἀμοιβῆς· διὰ τοὺς κατὰσκοπούς οὓς διετήρει ἐν Μελοποννήσῳ, ἐν πολλὰς χώραις τῆς Ῥωμυλίας, ἐν Κρήτῃ καὶ Τύνιδι καὶ οὓς ἡμεῖς πλουσιοπαρόχως, ὡςκύντως οὐδὲν ἔλαβεν. Τρεῖς προσεκάλεσαν αὐτὸν εἰς Πίζαν, ἐνθα ἔφειλε νὰ μεταβῇ διὰ Ζακύνθου μέχρι τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως, ἐκεῖθεν δὲ δι' ἀπόσεως τῆς Ἰταλίας μέχρι Πίζης· καὶ τὰνάπαλιν δις ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ἑνετίαν, οὐδέποτε χορηγήσαντες αὐτῷ τὰ τῆς ὁδοιπορίας. Ἡ ἐκ τῆς λεηλατηθείσης οἰκίας αὐτοῦ ζημία ἀνέρχεται εἰς εἰκοτακισχίλια ξούβλια. Ἀπώλεσε δὲ ἐν ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν ὑπηρεσίαις αὐτοῦ πᾶν ὃ τι ἐκληρονόμησε παρὰ τῶν προγόνων αὐτοῦ. Πράχθηκε λοιπὸν, σὲ παρκαλῶ αὐτόν, πρὸς τὸν Κατακουζηνόν, τὸν Ἀργύριον καὶ τὸν Μαρούτζην. Οἱ πρῶτοι δύο βεβήκως ὑπηρετήσαν· καὶ εἰσὶν ἐπ᾽ αἰῶνι ἀμοιβῆς, ἀλλ' αἱ ὑπηρεσίαι αὐτῶν οὐδ' ὅλως ἐξισοῦνται ἐκείναις ἃς προσήνεγκεν ὁ κόμης Μοτζενίγος. Σκέφθητε, λοιπὸν ἐὰν εἴναι δίκαιον ὁ κόμης Μοτζενίγος, ὃν διὰ πλείστας ὅσας αἰτίαι ὤρηνον ν' ἀνταμείψωσι, καὶ πλειότερας ὑπηρεσίας προσενεγκῶν καὶ πλειότερα δεινὰ ὑποστὰς τοῦ Κατακουζηνοῦ, ὁλοσχερῶς σχεδὸν κατὰστραφεῖς, ἄχρι τοῦδε νὰ μὴ τύχῃ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς.

Ἴδού, φίλε μου, τί με παρεκίνησε νά σοι γράψω τήν μακράν τούτην ἐπιστολήν. Ἐλπίζω δὲ ὅτι δικαιοσύνης ἕνεκεν καὶ ἀφοσιώσεως τῇ αὐτοκρατείᾳ δὲν θέλεις λείψῃ φροντίζων ὑπὲρ αὐτοῦ.

(Ἐκ τῆς Ῥωσικῆς).

Κ. Α. Παλαεολόγος.

Ο ΚΥΑΝΟΣ*

ΙΒ'

Ὁ Θεὸς προσιατρεῖ τοὺς ἀγαπῶντας.

Ἐἴχομεν ἤδη τὸ ἥμισυ τῆς ὁδοῦ διακρύψει ὅτε συνηντήθημεν μετ' ἄλλου τινὸς ταξιδιώτου, ὡσεὶ πεντηκοντούτου. Περικαλύπτων οὗτος τὸ σῶμα διὰ μὴλωτῶν μέχρι πώγωνος, περεῖχεν εἰκόνα παγετώδους ὄγκου ἐν μεσοῦντι Δούρουστω καὶ συνετέλει εἰς τὸ νά σιωπῶμεν. Ἦτο μέγας καὶ στιβαρὴς, πρῶτον δ' ἐπιφαινόμενον χαρακτηριστικόν του ἦσαν μακροὶ μύστακες, ψαхроί, κεκλιμένοι πρὸς τὰ κάτω καὶ συνεστραμμένοι κατὰ τὰ ἄκρα. Ἐκάστη θρίξ τῶν ὀφρύων του εἶχεν ἰδίαν διεύθυνσιν, ὥστε τὸ σύνολον ἀπετέλει ἐν εἶδος θάμνων τραχέως ἐξεχόντων ὑπεράνω τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἦσαν μικροὶ ἀναλόγως τοῦ ἐπιμήκους καὶ γωνιώδους προσώπου του· αὐτοὶ δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ του περιπεφραγμένοι διὰ πυκνῶν καὶ σιμῶν βλεφαρίδων ὁμοιάζον ὡς δύο ἄντρα ἐντὸς τῶν ὁποίων εἶχε κεκρυμμένας τὰς ἰδέας του. Τὸ στόμα ἦτο μέγα καὶ τὸ χεῖλος ὑπεροπτικόν, τὸ δὲ μέτωπον ἱκανῶς ὑψηλὸν πρὸς ἐνδειξιν πνεύματος, ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον ὀμαλόν, ὥστε νά ἐγκρύπτῃ μεγαλοφυΐαν.

Ὁ Μαξίνσκις μοὶ εἶπεν ὅτι ἦτο Ῥώσος καὶ δὲν ἐπέστησε πλέον τὴν προσοχήν του ἐπὶ τοῦ συνοδοιπόρου, ὡς εἰθισμένος παιδιόθεν εἰς τὸ βλέπειν τοιαύτας φυσιογνωμίας.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐσάκεις τὸ βλέμμα μου ἐπιπτεν ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ του, ἐδείκνυσεν ὅτι οὐδόλως ἤθελε νά προσέξῃ εἰς ἐμέ. Ἦμενεν ἀκίνητος, ὡσεὶ ἀποφεύγων τὸν ἐξευτελισμὸν τοῦ νά μᾶς πηράσῃ τὸ θέαμα χειρονομίας τινός. Ἐν τούτοις ἡ μεγαλοπρεπὴς αὕτη στάσις, ἀντὶ νά μοι ἐπιβόλη δειλίαν, ὑπεκίνει τὸν ἀντίον ἰλαρότητα παρ' ἐμοὶ καὶ κατὰ στιγμὰς μόλις συνεῖχον τὸν γέλωτα. Ὁ ἐπιβλητικὸς ἐκεῖνος ἄρχων, ὅστις ἐφαίνετο ἀπορῶν διότι παρεῖχε τὴν τιμὴν εἰς τὸν κόσμον νά ζῇ ἐν αὐτῷ, μὲ διεσκέδαζεν. Ὁ Μαξίνσκις μὲ ἐβεβαίον ὅτι οὐδόλως τὸ ἐξωτερικόν του ἦτο παρά-

* Ἰδὲ σελ. 608.